

THE MALE CHARACTER IN IOANA POSTELNICU'S PROSE OF PSYCHOLOGICAL ANALYSIS

Andreea BĂRBULETE
University of Pitești

Abstract: *The woman (and her psychology), so thoroughly scrutinized by critical eyes, cannot exist veridically without her other half, the man. Women's quest to fulfill themselves through love – as if taken from Plato's theory of the whole split in half by envious gods – is oriented to men, who, most of the time, disillusion them. However, who are these men? Ioana Postelnicu does not settle for a unilateral point of view when analyzing her characters, so that her analytical prose brings about a male perception, it uncovers masculine psychologies. Despite their relatively small number if compared with the women's, the male characters portrayed by the writer make up a real, complex, and significant universe that is always to collide with the feminine one.*

Keywords: woman, man, characters

Bogdana, romanul de debut al autoarei, stă sub semnul prozei de analiză, de introspecție psihologică. Romanele scrise între cele două războaie diferă substanțial între ele atât din punctul de vedere al temei cât și al modului de abordare. Care a fost impulsul care a mânat-o pe Ioana Postelnicu pe calea romanului psihologic, în detrimentul celui realist sau simbolic? Răspunsul la această întrebare se poate construi pe două pietre de temelie. Opinia autoarei este că „scriitorul, în romanele pe care le creează, este oglinda epocii sale, a spațiului geografic, social în care trăiește. A stării psihologice care se făurește în sinea lui.”¹ La aceasta se adaugă și vârsta la care se află scriitorul în momentul conceperii operei: aceasta îi influențează accesul la anumite probleme grave și îi determină gradul de obiectivitate sau, din contră, de subiectivitate. Romanele și nuvelele apărute în perioada interbelică sub semnătura Ioanei Postelnicu au fost rezultatul unui suflet prea plin, cu visuri și năzuințe, care cereau să fie consumate prin introspecții și analize lirice. Nu trebuie negată nici înrăurirea pe care au avut-o asupra autoarei dezvoltarea prozei feminine, ideile culese din lectura operei lui Katherine Mansfield sau a Virginiei Woolf, și nu în ultimul rând, apariția în peisajul literar românesc, a unei prozatoare de talia Hortensiei Papadat-Bengescu. În această ordine de idei, este esențial de amintit că atât **Bogdana**, cât și **Bezna** – cel de al doilea roman al prozatoarei – au fost scrise în perioada „**Sburătorul**”, ambele venind în întâmpinarea unor idei și concepte pe care criticul Eugen Lovinescu le căuta și le admira în operele scriitorilor, deopotrivă debutanți și veterani. Toate aceste rațiuni și motive pot fi considerate fundamentul alegerii scriitoarei de a se avânta pe calea romanului psihologic.

¹ Buzilă, B. , *România liberă*, anul XLII, nr. 12212, 6 februarie 1984, pg. 2, în A.Sasu – Mariana Vartic , *Romanul românesc în interviuri*, vol. II pg. 1120

Pe tot parcursul vieții sale, Ioana Postelnicu a încercat să-și apere opera de etichetări, mai ales aceea de scriere feminină, referindu-se la sine ca la un autor, dar nu putem nega autenticitatea faptului că romanele **Bogdana** și **Bezna** se înscriu clar pe linia prozei feminine de analiză. Majoritatea personajelor sunt femei care se confruntă cu probleme și situații profund feminine. Dacă romanul de analiză se fundamentează pe trăirile și experiențele scriitoarei, nu este de mirare că sufletul feminin îi este mai accesibil. Dar Ioana Postelnicu reușește să-și salveze opera de păcatul unei viziuni unilaterale, părtinitoare. Poate că personajele masculine sunt doar un mijloc de înlesnire a analizei afectului feminin, dar ele nu sunt nicidecum schematice sau lipsite de substanță.

În romanul **Bogdana**, personajul masculin care se evidențiază detașat este Adam Drăguș. Timp de aproape doi ani, după ce îl cunoaște și începe să lucreze pentru avocat, viața Bogdanei se limitează la sentimentele pe care le trăiește la birou; prezența lui Adam Drăguș este simțită permanent, îi înregistrează orice mișcare, îi cunoaște fiecare postură, rămânând totodată un simplu observator, de vreme ce, în mintea tinerei nu se nasc nici dorințe, nici speranțe legate de avocat. În toată această perioadă, între cei doi nu se înregistrează nici măcar un minim de conversație, de așteptat într-o relație profesională. Secunda în care Adam o vede, în care îi conștientizează existența, schimbă radical datele problemei. Deodată, Bogdana se transformă într-o femeie frumoasă – o apariție care îi trezește bărbatului instinctele și îi bântuie visurile.

Comunicarea dintre cei doi elimină verbalul; interacțiunea lor având loc la nivelul simțurilor. Adam o percepe ca pe o prezență feminină atrăgătoare, pe care trebuie să o stăpânească, pentru satisfacerea propriului său eu, iar Bogdana devine, prin prisma interesului lui Adam, o femeie dezirabilă, pentru prima oară în viața ei.

Prima încercare de apropiere din partea lui Drăguș, se izbește de un refuz, născut din pudoare și lipsă de experiență. Ceea ce în ochii Bogdanei este apărare instinctivă în fața unor reacții care îi sunt străine și care o umplu de spaimă, în viziunea lui Adam, este un joc al unei femei versate și abile, merit să-l stârnească și să-l prindă în plasă. Paradoxal, chiar pornind de la această convingere, avocatul este cu atât mai hotărât să o cucerească. Capitulara Bogdanei, după ce inițial împinge refuzul până la părăsirea slujbei, este bruscă și rapidă, venită – surprinzător – din faptul că femeia pare să se fi îndrăgostit.

Circumstanțele duc, inevitabil, la următorul pas logic: căsătoria. Din nefericire, ambii parteneri intră în acest mariaj, nu atât din motive greșite, cât orientați exclusiv spre sine. Bogdana realizează cu uimire că nu mai este nebăgată în seamă, că ceva din ea a declanșat sentimentele unui om pe care îl credea dincolo de posibilitățile ei de a-l atinge. Pasiunea lui Adam îi oferă, în sfârșit, pacea și bucuria, pe care le-a căutat toată viața sa. Tandrețea inițială cu care este tratată, mângâierile bărbatului o fac să se simtă o femeie completă; în dezmierdăriile lui, găsește partea din ea, pe care o simțise lipsă și pe care o dorește; prin intermediul lui Drăguș, Bogdana se metamorfozează. Pe deplin femeie acum, eroina se bucură de o dragoste calmă, care nu o tulbură, o iubire care îi permite să se regăsească. Deși este parte integrantă a unui cuplu, Bogdana se concentrează doar asupra prefacerilor care au loc în ea; miracolul trezirii ei la viață îi blochează contactul cu lumea reală, care îi devine indiferentă. Nu-și înțelege bărbatul, nu-l cunoaște, nu-i simte nemulțumirile. Este atât de complet prinsă în păienjeniușul trăirilor sale, încât nici un element exterior nu trece granițele minții ei. Știe, în mod nedefinit, că fericirea pe care o încearcă, i se datorează lui Adam, dar mirarea că așa ceva i se poate întâmpla ei, o face incapabilă de a judeca limpede; nu este în stare nici să-și definească sentimentele față de el, să înțeleagă clar ce înseamnă să-l aibă pe Adam

în viața, în casa și chiar în patul ei. Pe de altă parte, Adam a fost cucerit, mai puțin de Bogdana cea adevărată și mai mult de o imagine, care i s-a arătat fragmentat, în semiobscuritatea unei serii târzii. Avocatul este fascinat de un corp ideal, care întâmplător, aparține Bogdanei. Pentru a potența ideea că pe Adam nu îl interesează nici mintea, nici sufletul Bogdanei, asistăm, în economia romanului, la schimbarea persoanei din perspectiva căreia se face analiza. Motivele care au dus la înfiriparea relației dintre ei sunt, acum, prezentate prin prisma lui Drăguș. Această deschidere spre sentimentele bărbatului, (care dezvăluie un univers emoțional diametral opus celui al eroinei), este de natură să accentueze prăpastia care există între cei doi soți și de care aceștia nici nu sunt conștienți. Adam se gândește doar la calitățile fizice ale Bogdanei: „*Cum arăta Bogdana cea reală nu știa și nici nu-l interesa. Ar fi putut foarte bine să se întâlnească cu ea pe stradă și n-ar fi recunoscut-o.*”

Seninătatea și împăcarea de care se bucură eroina nu pot dura prea mult. Adam caută în soția lui femeia care i-a luat mințile cu perfecțiunea trupului ei, iar seara când o regăsește surpă întregul eșafodaj, pe care și-a construit Bogdana mult căutata sa mulțumire de sine. Momentul, în care bărbatul înlocuiește tandrețea cu pasiunea brută și instinctele, nu departe de cele animalice, preiau controlul, o trezește brusc la realitate. Confruntată cu ceea ce lumea modernă numește „viol conjugal”, decența și pudoarea înnăscute ale Bogdanei sunt grav afectate. Din punctul ei de vedere, violul nu este atât fizic, cât emoțional. Pentru prima oară, eroina trebuie să înfrunte adevărate față a soțului ei. Bogdana nu suportă atingerea acestui om crud, pe care îl percepe ca desfigurată de dorință, ochii măriți care o sperie, sau să audă vorbele șuierătoare și găfânde. Ineditul comportament al lui Drăguș i se pare total surprinzător și enormitatea gesturilor lui îi repugnă. Experiența limitată pe care o are în ceea ce privește intimitatea care se naște între un bărbat și o femeie, o face și mai vulnerabilă în fața asaltului soțului ei. Un Adam complet nou, cu o fire pe care Bogdana nu a întrezărit-o sub masca unui calm confortabil, cu un tumult fizic nebănuț, o ia pe nepregătite, fiindcă resursele ei psihice nu sunt în stare să-i ofere soluția de a se descurca în astfel de circumstanțe. Bogdanei îi sunt străine tertipurile și șiretlicurile femeii; imaturitatea emoțională o împiedică să se folosească de puterea pe care dorința fizică i-o dă asupra lui Adam.

Adam este prototipul bărbatului care trăiește în virtutea unor schematisme de mentalitate. El trebuie să fie stăpânul absolut, să domine; pentru el femeia este proprietate, nu parteneră. Dacă este nevoit să-și consolideze poziția de „pater familias” prin mijloace coercitive, o face fără mustrări de conștiință și fără să se obosească să ia în calcul dorințele soției. Drăguș nu-și cunoaște soția, dar îi simte instinctiv imboldul rebeliunii. Drăguș îi realizează, oarecum nedefinit, nemulțumirile, îi înregistrează micile semne de revoltă și reacționează prompt, pentru a contracara orice încercare a femeii de a tulbura așa-zisul firesc al lucrurilor printr-o schimbare. Când realizează că Bogdana începe să se dezvolte într-o direcție neașteptată pentru el, când această manifestă semne de maturizare, Adam întărește și mai mult legăturile care o țin prinsă de el. Bărbatul ajunge să vadă în ea semnele nesupunerii și are pentru ea sentimentele pe care le are un părinte pentru „*un fiu neascultător*”. Interesant este faptul că se folosește cuvântul „fiu” și nu „fiică”: un bărbat matur, cu mentalitatea lui Adam, nu se poate simți amenințat de o femeie, ci numai de un alt bărbat matur, care ar putea să-i uzurpe autoritatea de pe poziții de egalitate.

Drăguș rămâne bărbatul dominator, personalitatea de care femeia nu poate scăpa, soțul care deziluzionează. Imaginea tabloului preferat al lui Adam este simbolică pentru mentalitatea și comportamentul său: este o reprezentare sumbră a unei bufnițe, pictată „*urât și funebru*”, ai cărei imenși ochi bulbucați nu scapă, aparent, nici o mișcare

din casă. Alegerea unei imagini care zugrăvește o bufniță nu este făcută deloc la întâmplare. Simbolistica legată de această pasăre este foarte variată și apare în nenumărate culturi ale lumii. De cele mai multe ori această creatură a nopții este asociată cu întunericul, este un reprezentant al răului. Simpla ei apariție înseamnă cert indiciu al unei morți iminente. Poeți romantici, precum William Wordsworth, o foloseau frecvent în versurile lor, numind-o „the bird of doom” (pasăre a blestemului, a condamnării eterne). Blestem etern al soției pare și Adam în ochii Bogdanei.

Relația dintre Bogdana și Adam este dovada grăitoare că „dragostea nu are deloc același înțeles pentru cele două sexe, și aceasta este sursa unor grave neînțelegeri care le separă. Byron a spus – și avea dreptate – că în viața bărbatului dragostea nu este decât o ocupație, în timp ce pentru femeie reprezintă toată viața ei.”

Viziunea asupra personajelor masculine se schimbă relevant în următorul roman. **Bezna** nu mai portretizează existențe individuale, ci interacțiuni între bărbați și femei aflați în relație de cuplu. Chiar dacă proza este divizată în trei părți, fiecare dintre ele purtând numele unui personaj, analiza acestora se face pe întreg parcursul romanului.

Ștef Comănescu este o figură relativ obscură; aflat spre sfârșitul vieții, bărbatul se dezvăluie ca un personaj a cărui existență este definitiv marcată de sinuciderea – ironic, accidentală, - a soției sale. Atitudinea sa rezervată, „*temperamentul său ponderat*” nu îl ajută să fie un soț dezirabil pentru o nevastă pasionată și răsfățată. „*Alcătuirea sa feminină, moliciunea cu care-și alcătuiă cuvintele și lipsa energiei*” nu sunt atributele unui bărbat adevărat. Ștef este un caracter slab, fără vigoare și pasiune; este modelul omului doborât de circumstanțele nefaste ale biografiei sale. Autoarea nu insistă asupra psihologiei sale; prezența sa în economia romanului fiind justificată de rolul său de catalizator: boala și moartea sa sunt resortul, intriga de la care pornește trama romanului.

Nici cazul nepotului său, Alexandru Străjeru, nu pare mai fericit. Bărbatul se aseamănă oarecum cu Adam, mai ales în comportamentul său conjugal. Alexandru nu mai are nicio considerație față de soția sa, pe care a iubit-o cândva, nu-și poate înfrâna pornirile violente (abuzul verbal și fizic la care o supune, o împing spre o moarte timpurie), își neglijează fiul. Debutul romanului portretizează o familie pauperă, dar unită și fericită. Bunăstarea sa materială îl alienază moral. Relația extraconjugală cu Ema nu răspunde unei pasiuni, care ar putea fi justificată până la un punct; este consecința unei decăderi morale, pe care personajul nici nu o conștientizează. Moartea sa prematură nu zdruncină fundamental existența nimănui, cel puțin nu din punct de vedere afectiv.

În peisajul prozei postelniciene de analiză, Cosma este, poate, cel mai complet personaj masculin. Asupra sa, scriitoarea se oprește mai detaliat, urmărindu-i evoluția din copilărie până la maturitate. Cosma crește într-o mediu marcat de violență conjugală, de nefericirea mamei sale și de aparenta indiferență a tatălui. Adolescența și maturitatea îi sunt controlate de Ema, sentimentele sale față de ea trecând de la ură la recunoștință, până la totală dependență afectivă. Încercările sale de a-și schimba viața, de care este deplin nemulțumit, se soldează invariabil cu un eșec, mare parte datorat faptului că este o ființă slabă, rareori hotărât și niciodată independent. Prima tentativă de evadare într-un spațiu care să-l satisfacă este bizara legătură erotica, ce îl leagă de Clody. Incapabil să reziste senzualității copleșitoare a fetei, Cosma se aruncă într-o relație care nu duce nicăieri. Aventura este percepută de Cosma ca o „boală”, care trebuie ascunsă de ochii tuturor; când conștientizează că trebuie să se desprindă de Clody, pleacă din casă, neavând puterea de a pune punct atâta vreme cât locuiau sub același acoperiș. După eșecul căsătoriei sale – o altă tentativă de scăpare, Cosma va

ceda în final, lăsându-se antrenat, din nou, într-o conjunctură care, altădată, îl izgonise departe de casă, reluând aventura sa clandestină cu Clody. Talentul analitic al prozatoarei se dezvoltă în paginile în care sunt prezentate situații limită, dramatice, momente cu adevărat tragice, precum perioada pe care Cosma o petrece într-un spital de fizici. În ciuda aparentului șablon la care recurge autoarea, ea reușește, totuși, să nu banalizeze această traumatică experiență umană. Descrierea bolii, a morții, care plutește amenințătoare, a tristeților, ce însoțesc existența fiecărui pacient, este făcută la limita dintre naturalism și realism. Abundența detaliului, obsesia pentru amănunt creează o atmosferă apăsătoare, tensionată, lipsită de speranță. Cosma reușește să supraviețuiască acestei experiențe, dar din nefericire, ea nu-l face mai bun sau mai înțelept. Natura sa slabă, lipsa fermității morale, prelevă.

Nici unul dintre bărbații **Beznei** nu pare să fie modelul eroului, fie el și erou în sens cotidian. Fiecare dintre ei este prins în plasa mediocrității, a eșecului, a falimentului psihic. Există, totuși, un personaj care se detașează dintre exponenții acestei lumi amorfe. În întunericul dominator al scrierii, aparițiile lui Andrei sunt sinonime cu lumina. Toate personajele încearcă să-și băjbâie ieșirea din universul lor sumbru, dar fie nu au putere, fie nu sunt în stare să recunoască momentul în care o fac și, în ultimă instanță, eșuează. Unicul personaj, a cărui prezență este radiantă, este unchiul Andrei. Căsătoria cu o femeie mereu nesatisfăcută și mohorâtă, taciturnă și bolnăvicioasă, nu-i alterează veșnica exuberanță, optimismul cu care privește lumea. Modul în care o tratează pe Marta, dovedește blândețe, considerație, dar, mai presus de orice, generozitate. Nu este vorba de o formă materială de mărinimie, ci de un interes real, pe ca-l manifestă față de dorințele și sentimentele fetei. Lipsit de egoism sau de amărăciune, la gândul unei sorți potrivnice, bărbatul înțelege să trăiască, în cel mai pur sens al cuvântului. Natura sa îl împiedică să se cufunde în *beznă*.

Marta și Andrei formează singurul cuplu al romanului care se profilează distinct pe fundalul atâtor nereușite sentimentale. Tot ce lipsește celorlalte perechi, regăsim în legătura dintre ei. Comunicare, înțelegere, comuniune spirituală, aspirații similare și, mai presus de toate, dragoste. Maturizarea emoțională o face pe Marta să înțeleagă că Andrei reprezintă răspunsul la angoasele sale sentimentale; el este singurul care o înțelege, singurul preocupat de ea, în adevăratul sens al cuvântului, unicul în stare să o împlinească pe deplin ca femeie. Descoperirea finală a Martei că unchiul său, bărbatul veșnic euforic, exuberant, de o vitalitate ce-i conferă o aură de virilitate este adevărata sa dragoste, o salvează din întuneric. Dar, un destin demn de operele scriitorului englez, Thomas Hardy face ca și acest cuplu să sfârșească tragic, sub dărâmurile blocului Carlton, prăbușit în timpul cutremurului din 1940.

Personajele masculine ale nuvelor sunt, în mare măsură alți Adam și Alexandru, bărbați pentru care carierele sau orgoliile personale sunt mai presus decât dragostea pentru soțiile lor. Fiecare trezește angoasele femeilor din viața lor, le fac nefericite, sau le cauzează moartea.

Nuvela **Letiția** aduce în scenă un personaj inedit în proza postelniciană. Punctul de vedere nu mai este al unei femei, ci al unui bărbat; nuvela sondează sufletul masculin, prozatoarea decriptând treptat misterele simțirii unui bărbat aflat la vârsta senectuții. Întrebarea retorică ce deschide, destul de abrupt, scrierea este, de fapt, fundamentul analizei. „*Oare îl mai putea interesa ceva?*”. Personajul, profesor de istorie, și-a dedicat întreaga existență științei; lumea trecutelor veacuri este aceea în care a trăit, aceea pe care a cunoscut-o, cea care i-a oferit toate satisfacțiile spirituale și profesionale. Adevăratul trai al bărbatului s-a derulat în lumea civilizațiilor și culturilor pe care le-a studiat, nu în cotidian. În timpul anilor tinereții, se cufundase în studiu;

soția franceză, care l-a urmat țară a știut că inima și timpul său nu-i aparțin pe deplin. Biografia profesorului nu lasă impresia că acesta ar putea fi omul marilor pasiuni și exaltări; în descrierea vieții lui maritale, prozatoarea folosește cuvinte precum *mulțumitor, satisfăcător, liniștit*; existența lor pare să se scurgă pe lângă ei, fără să-i atingă, ternă, lipsită de entuziasm și fervoare. Moartea prematură a soției sale, cauzată indirect de schimbările aduse de instaurarea regimului comunist, îl afectează serios. Este chinul de vinovăția de a o fi adus în țara care i-a provocat moartea, dar piatra de rezistență a existenței sale, munca, îl readuce pe calea normalității. Adevărata lovitură o primește abia în momentul în care este forțat să se pensioneze. Deposedat de „bunul” care-i asigură supraviețuirea psihică, profesorul se simte ca un copac ce a fost smuls din rădăcină; începe să simtă povara inutilității sale, iar viața sa, meticolos eșafodată pe eforturile sale în lumea academică, se năruie ca un castel din cărți de joc. Deodată întrebarea inițială își dezvăluie oportunitatea. Ce oare ar putea să-l smulgă din deznădejde și disperare? Ajutorul unui bun prieten (Cella Delavrancea, căreia îi și este dedicată nuvela) și întâlnirea cu Letiția sunt răspunsul la această întrebare. În momentul pensionării, „*compania cu el însuși nu mai era înviorătoare. Erau doi deprimăți care nu se puteau întrajutora*”. După ce o cunoaște pe tânăra scriitoare aspirantă, chiar și „*tovărășia cu acel alter ego era plăcută*”. Paradoxal, abia la bătrânețe (cuvântul pe care profesorul ar fi vrut să-l scoată din toate dicționarele!), perioadă a vieții pe care o urăște, ajunge personajul să trăiască avânturile tinereții. Sentimentele sale ating culmi nebănuite, sufletul său trăiește pasiuni surprinzătoare. Este ca și când până în acel moment trăise într-o închisoare, prizonier al alegerilor în stilul său de viață, iar acum, pentru prima oară, gusta libertatea, de care nici nu crezuse că avea nevoie. Bărbatul prins în chingile uniformității, nu știuse nici măcar să se cunoască pe sine. Lângă această femeie, „*se întâlnește cu el însuși*”. Nimic nu este vulgar în sentimentele celor doi, nimic nu întinează puritatea și decența trăirilor lor. Profesorul pare desprins din paginile unui roman cavaleresc: Letiția îl face să vadă lumea cu ochi noi, îl face să capete o nouă perspectivă asupra vieții: „*Toate luaseră altă înfățișare. Lumea întreagă și însăși starea lui de proaspăt pensionar, i se păreau, cel puțin în acest moment, fericite*”. Bătrânețea lui nu mai era decât o problemă de cronologie; inima și sufletul său erau, în sfârșit, tinere.

Relația dintre cei doi mai capătă o semnificație extrem de importantă; din două ființe care împart aceleași interese, care vibrează la unison, ei devin muză și creator. Profesorul găsește în el tăria de a-și depăși condiția umană, pentru ca, sub înrâurirea Letiției, să se transforme într-un adevărat demiurg. Își reia scrierile, intenționează să publice în continuare, dar nu mai este vorba doar de o deprindere academică; prin intermediul sentimentelor pe care le-a trăit alături de tânăra, a evoluat.

Un alt tip de personaj masculin este acela din nuvela **Rochia înflorată**. Sima nu are nimic din celelalte personaje; prin intermediul său, prozatoarea se avântă pe nisipurile mișcătoare ale unui suflet marcat de alienare psihică. Bărbatul este victima unui traumatism, care l-a transformat într-un labil psihic. Coridoarele sumbre ale minții sale afectate de nebunie se dezvăluie pas cu pas, printr-o paletă de trăiri care impresionează și îngrozesc, în egală măsură. Proza abundă de amănunte privind reacțiile și manifestările personajului, în cea mai pură manieră naturalistă posibilă. Talentul scriitoarei surprinde imagini vii, descrie gesturi și mișcări haotice la limita realității. Obsesiile personajului pentru o femeie fără chip și fără nume sunt duse la extreme. Mîntea lui Sima, traiectoria pe care o urmează sentimentele sale, sunt aproape grotești și, totuși, veridice. De la adorația mută pentru Eva sa (în viziunea lui, femeia nu poate fi decât Eva, iar ei doi formează cuplul primordial!), până la pasiune obsesivă și gelozie

extreme nu este decât un pas. Când Sima, complet rupt de realitate, hotărăște să-și reverse afecțiunea asupra singurei ființe care l-a tratat omenește, consecințele sunt dezastruoase. Stadiul final al demenței sale se traduce prin crimă și, în final suicid.

Meritul scriitoarei este acela de a fi creat, în proza sa, un univers complet. Ioana Postelnicu nu și-a lăsat asupra operei o semnătură exclusiv feminină. Constantin Crișan afirma că „bărbați sau femei, personajele sunt egal descrise, disecate în viscerele lor psihobiologice...” că surprinde chiar că, „în diagrama bogată descriptivă a eroilor unui roman ca Bezna, bărbații sunt cel puțin în mod egal conturați, desenați, alături de femei.” Această atitudine stilistică îi aduce, măcar în parte, scriitoarei recunoașterea de a fi nu o scriitoare, ci un scriitor.

Bibliografie

- Buzilă, B. , *România liberă*, anul XLII, nr.12212, 6 februarie 1984, pg. 2, în Sasu A., Vartic M., *Romanul românesc în interviuri*, Buc, Ed. Contemporană, 1978, vol.II
Constantinescu, P., *Scrieri*, vol IV, București, Ed. Minerva, 1970
Crișan, C., *Ioana Postelnicu sau Între istorie și psihologie*, în prefața romanului Bezna, Ed. Minerva, București, 1970
De Beauvoir, S. – *Al doilea sex*, Buc, Ed. Univers, 1998, vol. II.
Gasset, *Prima meditație despre Don Quijote; Gânduri despre roman*, în Carmen Matei Mușat, *Romanul românesc interbelic*, Buc, Ed Humanitas, 1998.
Protopopescu, Al.– *Romanul psihologic românesc*, București, Ed. Eminescu, 1978